Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2012. gada 26. aprīlī*

Direktīva 93/13/EEK — 3. panta 1. un 3. punkts — 6. un 7. pants — Ar patērētājiem noslēgti līgumi — Negodīgi noteikumi — Pārdevēja vai piegādātāja vienpusēji veikti līguma noteikumu grozījumi — Populārprasība izbeigt darbību, ko patērētāju vārdā cēlusi valsts tiesību aktos pilnvarota organizācija — Noteikuma negodīgā rakstura konstatēšana — Tiesiskās sekas

Lieta C-472/10

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Pest Megyei Bíróság* (Ungārija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2010. gada 25. augustā un kas Tiesā reģistrēts 2010. gada 29. septembrī, tiesvedībā

Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság

pret

Invitel Távközlési Zrt.

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Ticano [*A. Tizzano*], tiesneši M. Safjans [*M. Safjan*] (referents), E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], Ž. Ž. Kāzels [*J.-J. Kasel*] un M. Bergere [*M. Berger*],

ģenerāladvokāte V. Trstenjaka [*V. Trstenjak*],

sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— Ungārijas valdības vārdā – *Z. Fehér*, kā arī *K. Szíjjártó* un *Z. Tóth*, pārstāvji,

— Spānijas valdības vārdā – *F. Díez Moreno*, pārstāvis,

— Eiropas Komisijas vārdā – *G. Rozet* un *K. Talabér-Ritz*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokātes secinājumus 2011. gada 6. decembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – ungāru.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 29. lpp.; turpmāk tekstā – "direktīva") 3. panta 1. un 3. punkta un 6. panta 1. punkta, kā arī šīs direktīvas pielikuma 1. punkta j) apakšpunkta un 2. punkta d) apakšpunkta interpretāciju.

2 Šis lūgums tika iesniegts saistībā ar *Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság* (Valsts Patērētāju aizsardzības birojs, turpmāk tekstā – "*NFH*") populārsūdzību pret *Invitel Távközlési Zrt* (turpmāk tekstā – "*Invitel*") par to, ka šis uzņēmums savos ar patērētājiem noslēgtajos līgumos izmantojot negodīgus noteikumus.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Direktīvas preambulas divdesmitajā apsvērumā ir noteikts:

"tā kā līgumus būtu jāsastāda vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, patērētājam būtu jādod iespēja faktiski izskatīt visus noteikumus [..]."

4 Saskaņā ar direktīvas 1. pantu:

"[..]

2. Šī direktīva neattiecas uz līguma noteikumiem, kas ietver obligātas tiesību normas [..]."

5 Šīs direktīvas 3. pantā ir paredzēts:

"1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

[..]

3. Pielikumā atrodas indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var uzskatīt par negodīgiem."

6 Saskaņā ar šīs pašas direktīvas 4. pantu:

"1. Neskarot 7. pantu, līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs.

2. Noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī [uz] cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir vienkāršā, skaidri saprotamā valodā."

7 Direktīvas 5. pantā ir noteikts:

"Līgumos, kuros visi vai atsevišķi patērētājam piedāvāti noteikumi ir rakstveidā, šiem noteikumiem vienmēr jābūt sastādītiem vienkāršā, skaidri saprotamā valodā. [..]"

8 Direktīvas 6. pantā ir teikts:

"1. Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem.

[..]"

9 Direktīvas 7. pants ir formulēts šādi:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos.

2. Šā panta 1. punktā minētie līdzekļi ietver noteikumus, saskaņā ar kuriem personas vai iestādes, kurām atbilstoši valsts tiesībām ir likumīgas intereses patērētāju aizsardzībā, var saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem iesniegt prasību tiesā vai kompetentās pārvaldes iestādēs, lai panāktu lēmumu par to, vai līguma noteikumi, kas sastādīti vispārējai izmantošanai, ir negodīgi, un lai minētās personas vai iestādes varētu piemērot atbilstošus un efektīvus līdzekļus šo noteikumu ilgstošas izmantošanas novēršanai.

3. Pienācīgi ņemot vērā valstu tiesību aktus, 2. punktā minētos tiesiskās aizsardzības līdzekļus var atsevišķi vai kopā vērst pret vairākiem pārdevējiem vai piegādātājiem vienā un tajā pašā tautsaimniecības nozarē vai to apvienībām, kuras izmanto vai iesaka izmantot tos pašus vispārējos līguma noteikumus vai līdzīgus noteikumus."

10 Saskaņā ar direktīvas 8. pantu:

"Dalībvalstis var pieņemt vai saglabāt visstingrākos Līgumam atbilstīgus noteikumus jomā, uz ko attiecas šī direktīva, lai nodrošinātu visaugstāko patērētāja aizsardzības līmeni."

11 Šīs direktīvas pielikumā ir uzskaitīti tās 3. panta 3. punktā minētie noteikumi:

"1. Noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir šādas:

[..]

j) ļaut pārdevējam vai piegādātājam vienpusēji grozīt līguma noteikumus bez līgumā noteikta pamatota iemesla;

[..]

l) paredzēt, ka preču cenu nosaka piegādes brīdī, vai ļaut preču pārdevējam vai pakalpojumu piegādātājam paaugstināt savu cenu, abos gadījumos nedodot patērētājam attiecīgas tiesības anulēt līgumu, ja galīgā cena ir pārāk augsta salīdzinājumā ar cenu, par kuru bija vienošanās līguma slēgšanas brīdī;

[..]

2. Šā pielikuma 1. punkta g), j) un l) apakšpunkta darbības joma

[..]

b) [..]

Šā pielikuma 1. punkta j) apakšpunkts arī neskar noteikumus, ar kuriem pārdevējs vai piegādātājs atstāj sev tiesības vienpusēji izmainīt beztermiņa līguma nosacījumus, ar noteikumu, ka tam laikus jāinformē patērētājs un ka patērētājs var brīvi lauzt līgumu.

[..]

d) Šā pielikuma 1. punkta l) apakšpunkts neskar līguma punktus par cenu indeksāciju, ja tā ir likumīga, ar nosacījumu, ka ir skaidri aprakstīts veids, kādā cenas mainās."

Valsts tiesības

12 Civillikuma 209. pantā ir noteikts:

"1. Vispārēji līguma noteikumi un atsevišķi neapspriesti patērētāju līguma noteikumi ir negodīgi tad, ja, pārkāpjot labticības un godīguma prasības, ar tiem vienpusēji un nepamatoti paredzētas no līguma izrietošas pušu tiesības un pienākumi, kas kaitē tai līgumslēdzējai pusei, kas līguma noteikumus nav noteikusi.

[..]"

13 Saskaņā ar Civillikuma 209/A. pantu:

"1. Puse, kurai ir nodarīts kaitējums, var apstrīdēt negodīgus noteikumus, kas ietverti patērētāju līgumā kā vispārēji līguma noteikumi.

2. Negodīgi noteikumi, kas ietverti patērētāju līgumā kā vispārēji līguma noteikumi, kā arī tirgotāju vienpusēji noteikti, iepriekš definēti noteikumi, par kuriem nav atsevišķas vienošanās, nav spēkā. Uz spēkā neesamību var atsaukties tikai patērētāja interesēs."

14 Civillikuma 209/B. pantā ir noteikts:

"1. Šī likuma 209/A. panta 2. punktā paredzēto atzinumu par patērētāju līgumos vispārēju līguma noteikumu veidā iekļautu negodīgu noteikumu spēkā neesamību tiesai lūgt var speciālā tiesību normā pilnvarota organizācija. Tiesas atzinums par negodīga noteikuma spēkā neesamību ir saistošs visām personām, kuras ir noslēgušas līgumu ar pārdevēju vai piegādātāju, kurš ir izmantojis minēto noteikumu.

2. Speciālā tiesību normā pilnvarota organizācija var arī lūgt atzīt par spēkā neesošu ikvienu vispārēju līguma noteikumu, kurš ir izstrādāts, lai noslēgtu ar patērētāju līgumu, un ir publiskots, pat ja tas vēl nav ticis izmantots.

3. Ja tiesa 2. punktā norādītajā tiesvedībā apstrīdētu vispārēju līguma noteikumu atzīst par negodīgu, šis noteikums tiek atzīts par spēkā neesošu izmantošanai (nākotnē) attiecībā uz visām personām, kuras slēdz līgumu ar personu, kura šo noteikumu ir izpaudusi. Ikvienai personai, kura izmanto negodīgu līguma noteikumu, ir jāizpilda visas uz šā nolēmuma pamata izvirzītās patērētāju prasības. Tāpat ar šo tiesas nolēmumu personai, kura ir publiskojusi negodīgu vispārēju līguma noteikumu, tiek aizliegts to izmantot.

[..]"

15 Saskaņā ar 1997. gada Likuma Nr. 155 par patērētāju tiesību aizsardzību 39. pantu:

"1. Patērētāju tiesību aizsardzības birojs, sabiedriska organizācija, kas pārstāv patērētāju intereses, vai prokuratūra pret personām, kuru prettiesiskas darbības skar lielu skaitu patērētāju vai rada būtiskus zaudējumus, var celt prasību tiesā minēto patērētāju kopuma tiesību aizsardzībai vai minēto zaudējumu atlīdzināšanai. Šādu prasību var celt arī tad, ja nav iespējams noteikt to patērētāju identitāti, kuri ir cietuši zaudējumus.

[..]"

16 Saskaņā ar 2003. gada Likuma Nr. 100 par elektroniskajiem sakariem 132. pantu:

"1. Noteikumi par abonēšanas līguma noslēgšanu ir piemērojami arī visu abonēšanas līgumu grozījumiem. Vispārējos līguma noteikumos var noteikt, ka visu abonēšanas līgumu grozījumi tiek veikti saskaņā ar 2. punkta noteikumiem.

2. Pakalpojumu sniedzējs vienpusēji mainīt abonēšanas līgumu var tikai šādos gadījumos:

a) ja ir izpildīti visi abonēšanas līgumu vai vispārējos līguma noteikumos paredzētie nosacījumi, ja vien grozījumi nav būtiski līguma nosacījumu grozījumi, ciktāl tiesību aktos vai noteikumos par elektroniskajiem sakariem nav noteikts pretējais;

b) ja to pamato grozījumi tiesību aktos vai iestāžu lēmumā

vai

c) ja to pamato būtiskas izmaiņas apstākļos.

3. Būtiskas izmaiņas ir izmaiņas apstākļos, kas nepieciešami, lai varētu izmantot pakalpojumu, vai indikatoros, kas saistīti ar kādu no kvalitātes prasībām.

4. Ja pakalpojumu sniedzējam ir atļauts vienpusēji grozīt vispārējos līguma noteikumus tajos noteiktajos gadījumos, tam par to šajā likumā paredzētajos gadījumos ir jāinformē abonenti vismaz trīsdesmit dienas pirms minēto grozījumu stāšanās spēkā; tam abonenti ir jāinformē arī par no tā izrietošajām tiesībām lauzt līgumu. Tādā gadījumā abonentam ir tiesības nekavējoties lauzt līgumu astoņu dienu laikā pēc paziņojuma par grozījumiem nosūtīšanas.

5. Ja grozījumi ietver abonentam nelabvēlīgus nosacījumus, tam ir tiesības abonēšanas līgumu lauzt bez citām tiesiskām sekām divu nedēļu laikā, skaitot no minētā paziņojuma datuma. Abonents tomēr līgumu nevar lauzt, ja tas ir uzņēmies saistības pakalpojumu izmantot noteiktu laiku un ir noslēdzis līgumu, ņemot vērā no tā izrietošās priekšrocības, bet grozījums iegūtās priekšrocības nekādi neietekmē. Ja grozījums ietekmē iegūtās priekšrocības un abonents līgumu laužˇ, pakalpojumu sniedzējs nevar pieprasīt, lai abonents samaksātu summu par gūto priekšrocību par laiku pēc līguma laušanas.

[..]"

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

17 *NFH*, ceļot populārsūdzību, apstrīd *Invitel* praksi prasīt, lai patērētāji segtu izmaksas, par kurām puses sākotnēji nav vienojušās, saistībā ar uz noteiktu laiku noslēgtiem līgumiem, t.s., "uzticības līgumiem", pēc šo līgumu noslēgšanas.

18 Kā izriet no lietas materiāliem, *Invitel* fiksētās līnijas telefonijas operatora statusā līgumu vispārējos noteikumos (turpmāk tekstā – "VN"), kas stājās spēkā no 2008. gada 1. janvāra, ir ieviesis noteikumu, kurā paredzētas "pārveduma izmaksas", proti, izmaksas, kas tiek iekasētas gadījumā, ja rēķini tiek samaksāti ar pasta pārvedumu. Saskaņā ar minēto noteikumu, ja "abonents rēķinu apmaksā, izmantojot naudas pārvedumu, pakalpojumu sniedzējam ir tiesības pieprasīt segt no tā izrietošās papildizmaksas (piemēram, pasta izdevumus)". Turklāt VN nav ietverts neviens cits noteikums, kurā būtu precizēts šo pārveduma izmaksu aprēķina veids.

19 *NFH* tika iesniegts daudz patērētāju sūdzību, uz kurām pamatojoties tā nolēma, ka iepriekšējā punktā minētais VN ietvertais noteikums ir negodīgs Civillikuma 209. panta izpratnē. Tā kā *Invitel* atteicās šo noteikumu mainīt, *NFH* vērsās *Pest Megyei Bíróság* [Peštas apgabaltiesa], lai panāktu atzinumu, ka

apstrīdētais noteikums kā negodīgs noteikums nav spēkā, kā arī lai panāktu automātisku un retroaktīvu kā "pārveduma izmaksas" nepamatoti iekasēto un aprēķināto summu atlīdzināšanu abonentiem. Šī tiesa tomēr uzskatīja, ka lietas risinājums ir atkarīgs no Savienības tiesību normu interpretācijas.

20 Šajos apstākļos *Pest Megyei Bíróság* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [..] direktīvas [..] 6. panta 1. punktu var interpretēt tādējādi, ka negodīgs līguma noteikums nav saistošs patērētājiem, ja likumā noteikta kompetenta organizācija patērētāju vārdā, izmantojot populārsūdzību (*popularis actio*), lūdz patērētāju līgumā iekļauto negodīgo noteikumu atzīt par spēkā neesošu?

Ja uz populārsūdzības pamata tiek pieņemts vai nu spriedums par labu patērētājiem, kuri nav lietas dalībnieki, vai spriedums, ar kuru aizliegts izmantot negodīgus vispārējus līguma noteikumus, vai direktīvas [..] 6. panta 1. punktu var interpretēt tādējādi, ka patērētāju līgumos iekļautais negodīgais noteikums nav saistošs ne skartajiem patērētājiem, ne citiem patērētājiem nākotnē un tādējādi tiesai pēc savas ierosmes no tā ir jāizdara attiecīgi tiesiskie secinājumi?

2) Vai [..] direktīvas [..] 3. panta 1. punktu, ņemot vērā tās pielikuma 1. punkta j) apakšpunktu un 2. punkta d) apakšpunktu, kas ir piemērojami saskaņā ar direktīvas 3. panta 3. punktu, var interpretēt tādējādi, ka, ja pārdevējs vai piegādātājs paredz vienpusēju līguma noteikumu grozīšanu, skaidri neaprakstot cenas grozīšanas veidu, kā arī līgumā nenorādot pamatotus iemeslus, minētais līguma noteikums *ipso iure* ir negodīgs?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par otro jautājumu

21 Uzdodot otro jautājumu, kas ir izskatāms vispirms, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai direktīvas 3. panta 1. un 3. punktu, ņemot vērā direktīvas pielikuma 1. punkta j) apakšpunktu un 2. punkta d) apakšpunktu, var interpretēt tādējādi, ka, ja pārdevējs vai piegādātājs paredz vienpusēju patērētāju līguma VN ietverto noteikumu grozīšanu, skaidri neaprakstot izmaksu grozīšanas veidu, kā arī nenorādot pamatotus tās iemeslus, minētais noteikums ir negodīgs.

22 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Tiesa ir kompetenta interpretēt gan jēdzienu "negodīgs līguma noteikums", kas minēts direktīvas 3. panta 1. punktā, kā arī tās pielikumā, gan arī kritērijus, kurus valsts tiesa var piemērot vai kuri tai ir jāpiemēro līguma noteikuma vērtējumā, ņemot vērā direktīvas normas, ievērojot, ka minētajai tiesai, ņemot vērā minētos kritērijus, ir jālemj par šī konkrētā līguma noteikuma konkrētu kvalificēšanu, ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus (2010. gada 9. novembra spriedums lietā C-137/08 *VB Pénzügyi Lízing*, Krājums, I-10847. lpp., 44. punkts). No tā izriet, ka Tiesai savā atbildē iesniedzējtiesai ir tikai jāsniedz norādes, kas šai pēdējai ir jāņem vērā, lai novērtētu attiecīgā noteikuma negodīgo raksturu.

23 Saskaņā ar direktīvas 4. panta 2. punktu noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī uz cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir uzrakstīti vienkāršā un skaidri saprotamā valodā. Šo izslēgšanu tomēr nevar attiecināt uz noteikumu par patērētājiem sniedzamā pakalpojuma izmaksu grozījumu mehānismu.

24 Runājot par līguma noteikumu, kurā paredzēti patērētājam sniedzamā pakalpojuma kopējo izmaksu grozījumi, ir jānorāda, ka, ņemot vērā direktīvas pielikuma 1. punkta j) apakšpunktu un 2. punkta b) un d) apakšpunktu, it īpaši ir jānorāda minētās cenas izmaiņu iemesls vai veids, jo patērētājam ir tiesības līgumu izbeigt.

25 Minētais pielikums, uz kuru ir atsauce direktīvas 3. panta 3. punktā, ir tikai indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var uzskatīt par negodīgiem (skat. 2009. gada 4. jūnija spriedumu lietā C-243/08 *Pannon GSM*, Krājums, I-4713. lpp., 37. un 38. punkts; iepriekš minēto spriedumu lietā *VB Pénzügyi Lízing*, 42. punkts, kā arī 2010. gada 16. novembra rīkojumu lietā C-76/10 *Pohotovosť*, Krājums, I-11557. lpp., 56. un 58. punkts).

26 Lai gan pēc attiecīgā pielikuma satura nevar automātiski un vienīgi noteikt apstrīdētā noteikuma negodīgo raksturu, tas tomēr ir būtisks faktors, uz kuru kompetentā tiesa var pamatoties, veicot šī noteikuma negodīgā rakstura novērtējumu. Šajā gadījumā šī sprieduma 24. punktā norādīto šīs direktīvas pielikuma tiesību normu izlasīšana ļauj konstatēt, ka, lai novērtētu tāda noteikuma negodīgo raksturu, kāds ir apstrīdēts pamatlietā, īpaša nozīme ir tam, vai ir konkretizēti ar pakalpojumu saistīto izmaksu izmaiņu iemesli vai veids un vai patērētājiem ir bijušas tiesības līgumu izbeigt.

27 Vēl, pirmkārt, kā izriet no minētās direktīvas preambulas divdesmitā apsvēruma, patērētājam ir jābūt iespējai faktiski iepazīties ar visiem VN ietvertajiem noteikumiem un to sekām. Otrkārt, direktīvas 5. pantā ir paredzēts pienākums formulēt noteikumus vienkāršā un skaidri saprotamā valodā.

28 Tādējādi "negodīgā" rakstura direktīvas 3. panta izpratnē novērtējumā būtiska nozīme ir tam, ka patērētājs, pamatojoties uz skaidriem un saprotamiem kritērijiem, var paredzēt izmaiņas, ko pārdevējs vai piegādātājs veic VN attiecībā uz sniedzamā pakalpojuma izmaksām.

29 Kad zināmi ar sniedzamo pakalpojumu saistīto izmaksu izmaiņu veida aspekti ir konkretizēti obligātās tiesību normās direktīvas 1. panta 2. punkta izpratnē vai minētajās tiesību normās ir paredzētas patērētāja tiesības līgumu izbeigt, ir būtiski, lai pārdevējs vai piegādātājs par minētajām tiesību normām informētu patērētāju.

30 Valsts tiesai, kura pieņem nolēmumu tiesvedībā par populārprasību izbeigt darbību, ko patērētāju vārdā cēlusi valsts tiesību aktos pilnvarota organizācija, ņemot vērā direktīvas 3. panta 1. un 3. punktu, ir jānovērtē tāda noteikuma, kāds ir apstrīdēts pamatlietā, negodīgais raksturs. Šajā novērtējumā minētajai tiesai it īpaši ir jāpārbauda, vai, ievērojot visus noteikumus patērētāju līgumu VN, kuros ietilpst apstrīdētais noteikums, kā arī valsts tiesību aktus, kuros ir paredzētas tiesības un pienākumi, kas varētu papildināt tos, kuri ir paredzēti apstrīdētajos VN, ar sniedzamo pakalpojumu saistīto izmaksu izmaiņu iemesli vai veids ir konkretizēti skaidri un saprotami un vai patērētājiem vajadzības gadījumā ir tiesības līgumu izbeigt.

31 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka valsts tiesai, kura pieņem nolēmumu tiesvedībā par populārprasību izbeigt darbību, ko patērētāju vārdā cēlusi valsts tiesību aktos pilnvarota organizācija, ņemot vērā direktīvas 3. panta 1. un 3. punktu, ir jānovērtē tāda noteikuma negodīgais raksturs, kurš ietverts patērētāju līgumu VN un ar kuru pārdevējs vai piegādātājs paredz vienpusēji mainīt izmaksas, kas saistītas ar sniedzamo pakalpojumu, skaidri neaprakstot minēto izmaksu noteikšanas veidu, kā arī nesniedzot pamatotu šo izmaiņu iemeslu. Šajā novērtējumā minētajai tiesai it īpaši ir jāpārbauda, vai, ievērojot visus noteikumus patērētāju līgumu VN, kuros ietilpst apstrīdētais noteikums, kā arī valsts tiesību aktus, kuros ir paredzētas tiesības un pienākumi, kas varētu papildināt tos, kuri ir paredzēti apstrīdētajos VN, ar sniedzamo pakalpojumu saistīto izmaksu izmaiņu iemesli vai veids ir konkretizēti skaidri un saprotami un vai patērētājiem vajadzības gadījumā ir tiesības līgumu izbeigt.

Par pirmo jautājumu

32 Uzdodot pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai, pirmkārt, direktīvas 6. panta 1. punkts, lasot to kopā ar šīs direktīvas 7. panta 1. un 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj, ka atzinums par to, ka patērētāju līgumu VN ietverts negodīgs noteikums nav spēkā, kas izdarīts, pamatojoties uz 7. pantā paredzēto populārprasību izbeigt darbību, ko pret pārdevēju vai

piegādātāju patērētāju interesēs ir cēlusi valsts tiesību aktos pilnvarota organizācija, saskaņā ar minētajiem tiesību aktiem rada sekas attiecībā uz visiem patērētājiem, kas ir noslēguši līgumu, kurā ir tie paši VN, ieskaitot tos, kas nav tiesvedības par prasību izbeigt darbību dalībnieki, un, otrkārt, valsts tiesām arī nākotnē pēc savas ierosmes no tā ir jāizdara visi valsts tiesībās paredzētie secinājumi.

33 Lai atbildētu uz pirmo jautājumu, vispirms ir jāatgādina, ka ar direktīvu ieviestā aizsardzības sistēma ir balstīta uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas, gan attiecībā uz informētības līmeni un šī situācija viņam liek piekrist pārdevēja vai piegādātāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas ietekmēt to saturu (2012. gada 15. marta spriedums lietā C-453/10 *Pereničová* un *Perenič*, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).

34 Runājot par darbībām, kurās iesaistīts individuāls patērētājs, Tiesa ir spriedusi, ka, ņemot vērā šo nelabvēlīgo situāciju, direktīvas 6. panta 1. punktā dalībvalstīm ir noteikts pienākums paredzēt, ka negodīgi noteikumi "atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam". Kā izriet no judikatūras, šī ir imperatīva tiesību norma, kuras mērķis ir aizstāt formālo līdzsvaru, kas ar līgumu nodibināts starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem, ar reālu līdzsvaru, kas var atjaunot minēto pušu vienlīdzību (iepriekš minētais spriedums lietā *Pereničová* un *Perenič*, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

35 Runājot par tādām populārprasībām izbeigt darbību kā pamatlietā, ir jānorāda, ka, lai gan ar direktīvu nav paredzēts saskaņot sodus, kas ir piemērojami gadījumos, kad, izskatot minētās prasības, tiek konstatēts noteikuma negodīgais raksturs, direktīvas 7. panta 1. punktā dalībvalstīm tomēr ir uzlikts pienākums rūpēties par adekvātiem un efektīviem līdzekļiem, lai novērstu negodīgu noteikumu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos.

36 Kā izriet no šīs tiesību normas 2. punkta, minētie līdzekļi ietver iespēju, ka personas vai organizācijas, kurām ir likumīgas intereses patērētāju aizsardzībā, var celt prasību tiesā, lai noteiktu, vai vispārējai izmantošanai sarakstīti līguma noteikumi nav negodīgi, un vajadzības gadījumā panākt to aizliegšanu (skat. 2002. gada 24. janvāra spriedumu lietā C-372/99 Komisija/Itālija, *Recueil*, I-819. lpp., 14. punkts).

37 Šajā ziņā ir jāpiebilst, ka prasību izbeigt darbību preventīvais raksturs un atturošais mērķis, kā arī to neatkarība no jebkāda konkrēta individuāla strīda nozīmē, ka šādas prasības var celt, pat ja noteikumi, kurus tiek lūgts aizliegt, nav tikuši izmantoti konkrētos līgumos (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Itālija, 15. punkts).

38 Minētā mērķa efektīva īstenošana, kā ir norādījusi ģenerāladvokāte secinājumu 51. punktā, prasa, lai uz tādas pret konkrēto pārdevēju vai piegādātāju celtas prasības izbeigt darbību pamata, kā tas ir pamatlietā, par negodīgiem atzīti noteikumi patērētāju līgumu VN nebūtu saistoši ne patērētājiem, kas ir dalībnieki tiesvedībā par prasību izbeigt darbību, ne tiem, kas ar šo pārdevēju vai piegādātāju ir noslēguši līgumu, kuram ir piemērojami tie paši VN.

39 Pamatlietā valsts tiesību aktos ir paredzēts, ka tiesas atzinums par patērētāju līgumu VN ietverta negodīga noteikuma spēkā neesamību ir saistošs visiem patērētājiem, kuri ir noslēguši līgumu ar pārdevēju vai piegādātāju, kurš izmanto minēto noteikumu. Kā izriet no pamatlietas materiālos ietvertajiem pierādījumiem, strīda priekšmets attiecas uz to, ka attiecīgais pārdevējs vai piegādātājs vispārējos noteikumus, kuros ir ietverts apstrīdētais noteikums, ir izmantojis līgumos, kas noslēgti ar vairākiem patērētājiem. Šajā ziņā ir jākonstatē – kā ir norādījusi ģenerāladvokāte secinājumu 57.–61. punktā –, ka tādi valsts tiesību akti kā iepriekšējā punktā minētie atbilst direktīvas 6. panta 1. punkta, lasot to kopā ar 7. panta 1. un 2. punktu, prasībām.

40 Piemērojot spēkā neesamības sankciju attiecībā uz visiem patērētājiem, kas ir noslēguši patērētāju līgumu, kurā ietverti tie paši VN, tiek nodrošināts, ka patērētājiem minētais noteikums nav saistošs, tomēr neizslēdzot cita veida valstu tiesību aktos paredzētas piemērotas un efektīvas sankcijas.

41 Attiecībā uz pirmā jautājuma otro daļu, kas attiecas uz secinājumiem, kas valsts tiesām ir jāizdara uz šāda, pamatojoties uz prasību izbeigt darbību, izdarīta konstatējuma par patērētāju līgumu VN iekļauta noteikuma negodīgo raksturu pamata, vispirms ir jāatgādina, ka valsts tiesas pilnvaras pēc savas iniciatīvas izskatīt līguma noteikuma negodīgo raksturu ir piemērots līdzeklis, lai veicinātu 7. pantā paredzētā mērķa sasniegšanu (skat. 2006. gada 26. oktobra spriedumu lietā C-168/05 *Mostaza Claro*, Krājums, I-10421. lpp., 27. punkts un tajā minētā judikatūra). Sabiedrisko interešu raksturs un svarīgums, ar kuru ir pamatota ar direktīvu patērētājiem nodrošinātā aizsardzība, pamato arī, ka minētajai tiesai pēc savas iniciatīvas ir jānovērtē līguma noteikumu negodīgais raksturs (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Mostaza Claro*, 38. punkts).

42 Valsts tiesām, kas konstatē VN ietverta noteikuma negodīgo raksturu, saskaņā ar direktīvas 6. panta 1. punktu ir pienākums izdarīt visus secinājumus, kas no tā izriet saskaņā ar valsts tiesībām, lai patērētājiem minētais noteikums nebūtu saistošs (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Pereničová* un *Perenič*, 30. punkts un tajā minētā judikatūra).

43 No tā izriet, ka, ja patērētāju līgumu VN iekļauta noteikuma negodīgais raksturs ir konstatēts, pamatojoties uz tādu prasību izbeigt darbību, kāda ir pamatlietā, valsts tiesām ir pienākums arī nākotnē pēc savas iniciatīvas no tā izdarīt visus valsts tiesībās paredzētos secinājumus, lai minētais noteikums nebūtu saistošs patērētājiem, kas ir noslēguši līgumus, kuriem ir piemērojami tie paši VN.

44 Ņemot vērā šos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka direktīvas 6. panta 1. punkts, lasot to kopā ar šīs direktīvas 7. panta 1. un 2. punktu, ir interpretējams tādējādi, ka tas:

— pieļauj, ka atzinums par to, ka patērētāju līgumu VN ietverts negodīgs noteikums nav spēkā, kas izdarīts, pamatojoties uz minētās direktīvas 7. pantā paredzēto populārprasību izbeigt darbību, ko pret pārdevēju vai piegādātāju patērētāju interesēs ir cēlusi valsts tiesību aktos pilnvarota organizācija, saskaņā ar minētajiem tiesību aktiem rada sekas attiecībā uz visiem patērētājiem, kas ar attiecīgo pārdevēju vai piegādātāju ir noslēguši līgumu, kuram ir piemērojami tie paši VN, ieskaitot patērētājus, kas nav bijuši tiesvedības par prasību izbeigt darbību dalībnieki;

— ja VN iekļauta noteikuma negodīgais raksturs ir konstatēts tādā tiesvedībā, valsts tiesām ir pienākums arī nākotnē pēc savas iniciatīvas no tā izdarīt visus valsts tiesībās paredzētos secinājumus, lai minētais noteikums nebūtu saistošs patērētājiem, kuri ar attiecīgo pārdevēju vai piegādātāju ir noslēguši līgumu, kuram ir piemērojami tie paši VN.

Par tiesāšanās izdevumiem

45 Attiecībā uz lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

1) valsts tiesai, kura pieņem nolēmumu tiesvedībā par populārprasību izbeigt darbību, ko patērētāju vārdā cēlusi valsts tiesību aktos pilnvarota organizācija, ņemot vērā Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3. panta 1. un 3. punktu, ir jānovērtē tāda noteikuma negodīgais raksturs, kurš ietverts patērētāju līgumu vispārējos noteikumos un ar kuru pārdevējs vai piegādātājs paredz vienpusēji mainīt izmaksas, kas saistītas ar sniedzamo pakalpojumu, skaidri neaprakstot minēto izmaksu noteikšanas veidu, kā arī nesniedzot pamatotu šo izmaiņu iemeslu. Šajā novērtējumā minētajai tiesai it īpaši ir jāpārbauda, vai, ievērojot visus noteikumus patērētāju līgumu vispārējos noteikumos, kuros ietilpst apstrīdētais noteikums, kā arī valsts tiesību aktus, kuros ir paredzētas tiesības un pienākumi, kas varētu papildināt tos, kuri ir

paredzēti apstrīdētajos vispārējos noteikumos, ar sniedzamo pakalpojumu saistīto izmaksu izmaiņu iemesli vai veids ir konkretizēti skaidri un saprotami un vai patērētājiem vajadzības gadījumā ir tiesības līgumu izbeigt;

2) **Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, lasot to kopā ar šīs direktīvas 7. panta 1. un 2. punktu, ir interpretējams tādējādi, ka tas**

— **pieļauj, ka atzinums par to, ka patērētāju līgumu vispārējos noteikumos ietverts negodīgs noteikums nav spēkā, kas izdarīts, pamatojoties uz minētās direktīvas 7. pantā paredzēto populārprasību izbeigt darbību, ko pret pārdevēju vai piegādātāju patērētāju interesēs ir cēlusi valsts tiesību aktos pilnvarota organizācija, saskaņā ar minētajiem tiesību aktiem rada sekas attiecībā uz visiem patērētājiem, kas ar attiecīgo pārdevēju vai piegādātāju ir noslēguši līgumu, kuram ir piemērojami tie paši vispārējie noteikumi, ieskaitot patērētājus, kas nav bijuši tiesvedības par prasību izbeigt darbību dalībnieki;**

— **ja vispārējos noteikumos iekļauta noteikuma negodīgais raksturs ir konstatēts tādā tiesvedībā, valsts tiesām ir pienākums arī nākotnē pēc savas iniciatīvas no tā izdarīt visus valsts tiesībās paredzētos secinājumus, lai minētais noteikums nebūtu saistošs patērētājiem, kuri ar attiecīgo pārdevēju vai piegādātāju ir noslēguši līgumu, kuram ir piemērojami tie paši vispārējie noteikumi.**

[Paraksti]